

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

5. Secundo ex amore iustitiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

eruditio? Audire Augustinum gratiam Dei etiam in ista dilectione qua regulis illis incōpurabilibus aeternae veritatis animus affigitur, & corrigitur, praedicantem: Nam illa ipsa, quam attulimus disputatione loquitur, disertisque verbis se gratiam Dei etiam tunc in istis virtutibus, qua veritatem ita consideratam diligendo comparantur, se praedicasse testatur: *Quam vis & in his libris, qui non contra illos omnino (Pelagianos hostes gratiae) sed contra Manicheos conseripti sunt de libero arbitrio, non omnino de ista Dei gratia reticimus, quam laudanda impietate conantur auferre. Diximus quippe in secundo libro, non solum magna (id est virtutes illas qua reguntur illas aeternas diligendo conferuntur animo) sed etiam minima bona non esse posse, nisi ab illo à quo sunt omnia bona, hoc est, Deo. Et paulò post: Virtutes, inquam, quibus rectè vivitur magna bona sunt &c. quare abundantia & magnitudo bonorum Dei non solum magna, sed etiam media & minima bona esse praesertim. Magni*

laudanda est bonitas eius in magnis, id est virtutibus illis quam in medijs, qualis est voluntas & omnes animi potentiae. Quibus verbis veram se Dei gratiam praedicasse in virtutibus conferendis, & majorem quam est illa qua voluntas & ratio & facultates animi collocatae sunt, quae non nisi naturalis creationis gratia est, ipsemet diserte, ut audivimus profertur. Cum ergò non possit ulla naturalior, ulla inferior, ulla dilutior dilectio Dei in pura natura viribus cogitationis fingi ut animus rebus fiat quam illa, qua diligitur ipsa virtutis cuiusque rectitudo, hoc est veritas incommutabilem luminum uniuscujusque virtutis, qua facienda praescribuntur, nec illa viribus humanis haberi queat, sed dono Dei, nec sine illa rectus, sed tantum à veritate ac Deo distortus, ac perversus esse possit, perspicuum est non posse naturam rationalem sine dono gratiae supernaturalis institui.

CAPVT QVINTVM.

Secundò, ex amore iustitiae.

SECUNDA probatio ex eadem poenè radice, loc est, ex dilectione iustitiae proficitur. Cum enim creatura rationalis institui non possit à Deo nisi cum voluntate aliquo modo ordinata ad creatorem consequenter fieri nequit, ut sine dilectione iustitiae producat: hoc est voluntas eius dilectione iustitiae & quietatis imbuta esse debet quando producit vel certe quod in idem redit ita robusta esse debet, sive interis facultatis ipsius viribus, sive assistente externo auxilio Dei, ut inter iustitiam & iniustitiam velut in bivio constituta, iniustitiam in omnibus operibus suis fugere & iustitiam diligere possit. Hoc enim si virium imbecillitate non possit certissimum est creaturam rationalem nullo modo peccaturam, vel certe omnia eius peccata velut per canalem recursum in autorem Deum. Viribus enim caret, quibus ea declinare & iustitiam diligendo bonum facere possit. Rectissime enim Augustinus: *Ex eo quod non accepit nullus reus est; ex eo vero quod non facit quod debet, iustus reus est. Debet autem, si accepit & voluntatem liberam & sufficientissimam facultatem. Et iterum: Si hoc debet quisque quod accepit, & sic hinc factus est ut necessario peccet, hoc debet ut peccet. Cum ergò peccat, quod debet facit. Quod si secus est dicere neminem naturam à sua cogni ut peccet. Et iterum: Si non recedunt ab eo modo quo naturaliter factus est ita ut melius esse non possit, ea qua debet facit cum haec facta. Vnde de Angelis & primo homine discretissime sanctus Doctor dicit: Si hoc ad iuramentum (permanendi in bona voluntate) vel Angelo vel homini cum in peccatis sum desisset, quoniam non saluatur à facta creat, ut sine divino adiutorio possit manere, si vellet, non utique sua culpa cecidissent. Aut iuramentum quippe desisset sine quo ma-*

nere non possent. Certissimum igitur esse debet creaturam rationalem produci non posse quin liberam suam voluntatem iniustitiam declinare & iustitiam diligere possit sicut aeternae & indispensabilis legis praecipuum iuber.

Iam verò ista dilectio iustitiae, cuius robore peccata fugiantur, & praecipua fiant, nullo modo potest à creatura rationali obuiari, nisi per veram & proprie dictam & supernaturalem gratiam Dei. Docet hoc diversis locis Augustinus, apertissimeque tradit dilectionem illam qua voluntas diligit ipsam iustitiam praecipui & ex illa dilectione iustitiae aliquod bonum opus facit, non esse aliud nisi charitatem illam quam diffundit in cordibus nostris vera gratia Spiritus sanctus qui datus est nobis. Declaravimus hoc nonnullis testimonijs Augustini evidentibus, cum de operibus infidelium tractarem. Sed quia doctrina ista praclarissima & ex profundissima veritatis penu hausta quibusdam Neotericis nimis incredibilis videtur & Aristotelis principijs nimis adversa, cogimur adhuc paulò uberius Augustini constantiam in ea asserenda tuendaque demonstrare. Et sane si nihil aliud proferremus nisi solum librum de Spiritu & littera Sermoneque decimum septimum de verbis Apostoli, ex quibus loco citato testimonia nonnulla delibavimus, nihil amplius desiderari possit. Sic enim loquitur capite illius libri decimo: *Confugiamus per fidem ad iustitiam gratiam. Et quis effectus illius gratiae? Ut per donum Spiritus sancti iustitiae delectati poenam huius munditiae evadant. Ecce ipsa delectatio iustitiae effectus gratiae, ac donum Spiritus sine ullis ambagibus asseritur. Nec initium tantum sed & incrementum dilectionis iustitiae ex eodem fonte*

*Vide sup. l. 3
de statu nat.
l. 16.*

*lib. de eph.
l. 10.*

Ibidem.

Cap. 14.

Cap. 29.

Cap. 30.

Cap. 31.

Ibidem.

Cap. 31.

L. de nat. & grat. cap. 37.

fonte proficiscitur: Per legem sc̄i quisque cognoscit, siquid bene vivit, Dei gratia se habere. & ut perficiatur in dilectione iustitiae, non se aliunde consecraturum. Et infra: Mandatum si sit timore poenae non amore iustitiae serviliter fit non liberaliter & ideo nec fit. Non enim fructus est bonus qui de charitatis radice non surgit. Nihil evidentius quam charitatis esse illum amorem iustitiae quo mandatum fit. Qui amor iustitiae cum non sit aliud quam delectatio qua quis condelectatur legi Dei seu iustitiae ejus, non alij idiplum verbis explicat: Porro autem si ad id sc̄as qua per dilectionem operatur, incipit condelectari legi Dei, id est, diligere iustitiam legis, secundam interorem hominem qua delectatio non litterae, sed spiritus donum est. Et iterum in scriptis: Caritas enim conscripta in cordibus atque diffusa, perficitur sperantibus in eum ut anima aucta non timore poenae, sed amore iustitiae operetur bonum. Ecce charitas voluntatem sanat ut iustitia diligatur. Et mox concatenationem praclaram istius sanantis gratiae cum libero arbitrio tradens, qua fit ut ad diligendam iustitiam praecipri erigatur, Per gratiam, inquit, sanatio anima abolitione peccati, per animae sanitatem libertas arbitrii, per liberam arbitrii iustitiae dilectio, per iustitiae dilectionem legis operatio. Quomodo qua ratione quo ordine? Quia gratia sanat voluntatem, qua iustitia liberè diligatur. Et ostendens illam iustitiae dilectionem fieri nullo modo posse sine spiritu charitatis & adoptionis: Timor ergo ille servilis, & ideo quamvis in illo Domino creatur, non tamen iustitia diligatur, sed damnatio timeatur. Fides verò clamant Abba Pater &c. Et inferius rursum: Haec est fides qua per dilectionem operatur, non per timorem, non formidando poenam sed amando iustitiam. Unde ergo ista dilectio id est charitas per quam fides operatur, nisi unde illam fides ipsa impetravit? Et perfectionem humana iustitiae in ista iustitiae dilectione constituenst: Eset autem tanta (id est perfecta nostra iustitia) si nihil eorum qua pertinent ad iustitiam nos lateret & ea sic delectarent animam ut quicquid aliud voluntas sine dolor impedit delectatio illa seperaret. Quae testimonia tam perspicue declarant opus esse non timore poenae sed dilectione iustitiae ut aliquod opus esse possit bonum, eandemque dilectionem iustitiae non esse nisi verissimam charitatem; nec sine gratia sanante voluntatem posse obtineri, ut nihil addi posse videatur. Et quanquam exercitatis in Augustini lucubrationibus nihil certius sit, ne tamen illius duntaxat libri videatur esse peculiaris phrasim, videamus quid de illa dilectione iustitiae & alibi tradat: ut elucescat eum ne latum quidem unguem ab illa quam diximus sententia de iustitiae dilectione per Spiritum sancti gratiam conferenda recessisse. Sub lege est, inquit in libro de natura & gratia, qui timore suppl. e. y quod lex minatur, non amore iustitiae sentit abstinerere ab opere peccati, nondum liber nec alienus à voluntate peccandi &c. Et unde amor iste iustitiae? Ergo si spiritu, inquit, ducimini non adhuc estis sub lege, utique lege qua timorem incutit, non timens charitatem, qua charitas

A Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Quid apertius dici potest? Audi tamen aliud fortassis evidentius; Non video quomodo diceret bonum sub lege (carcens videlicet gratia & cetera voluntatem) condelector legi Dei quod iustum est praecipienti, secundum interiorem hominem, cum ipsa delectatio boni, qua etiam non consentit ad malum, non timore poenae sed amore iustitiae (hoc est enim condelectari) non nisi gratia deputanda sit. Et aliud aequè manifestum: Quid est boni cupiditas nisi charitas de qua Ioannes Apostolus sine ambiguitate iustitiae dicens, Caritas ex Deo est &c. Ipse est cui fideliter veraciterq; cantatur; Quoniam praeveneris eum in benedictione dulcedinis. Et quid hic apertius intelligitur, quam ipsa de qua loquimur cupiditas boni, id est charitas? Tunc enim bonum, scilicet quod praecipitur, concupiscit incipit quando dulcescere incipit. Et quid hoc? Audi: Quando autem timore poenae non amore iustitiae fit bonum, nondum bonum fit bonum &c. Et libro de correptione & gratia: Et quando id agunt sicut a, eundem est id est cum dilectione & delectatione iustitiae. suavitatem quam dedit Dominus accepisse se gaudeant. Quamobrem ibidem dicit gratiam Dei per Jesum Christum praestare ut homines faciant cum dilectione quod sciunt. Et sermonibus de verbis Apostoli saepe declarat non rectè fieri posse praceptum nisi amore iustitiae non timore poenae: & illum amorem iustitiae haberi nullo modo posse nisi per gratiam Dei, utpote qui non sit aliud quam dilectio charitatis: Lege Dei proposita, inquit, quisquis timuerit & suis viribus eam implere se possit putaverit, & fecerit quod lex iubet, non amando iustitiam, sed timendo poenam &c. Et talem iustitiam suam per se hominem habere posse declarans; Quamdiu, inquit, habes tuam (iustitiam) potes timere poenam, non amare iustitiam. Sed unde ille amor iustitiae an à viribus voluntatis? Audi Augustinum: Ergo fratres mei habetis delicias suas inquit, & iustitia non habet? Delectat malum & non delectat bonum? Delectat omnino: sed Dominus dabit suavitatem & terra nostra dabit fructum suum. Et apertius adhuc infra explicans iustitiam quam homo habere potest tanquam de viribus suis; Amor, inquit, deorat, amor iustitiae, amor charitatis Christi, solus possidebat timor, sed charitati ventura locum in corde servabat. Sermo verò decimus-septimus de verbis Apostoli poenae totus in eo versatur, ex quo nonnulla testimonia loco citato de operibus infidelium allegavimus. Et in Epistolam ad Galatas: Qui per charitatem servit liberi servit, & sine miseria obtemperans Deo cum amore sciendo quod docetur (id est id quod iustum est seu iustitiam) non cum timore quod cogitur. Nam hoc idem est quod toties dixit praceptum facere non cum timore poenae, sed amore iustitiae. Quod paulò inferius saepe declarat. Nam status vitae diversos cum distingueret, secundamque vitam diceret ejus esse qui nondum iustitiam propter iustitiam ac Deum diligit, tertiam vitam dicit esse sub gratia quando nihil temporali commoda iustitia praepositur, id est iustitia super omnia temporalia commoda diligitur, quod nisi charitate spiri-

Handwritten marginal note in Latin script.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

rali, quam Dominus exemplo suo docuit, & gratia donavit fieri non potest. Et paulo inferius eos esse sub lege docet, quorum spiritus ita concupiscit aduersus carnem, ut non ea qua volunt faciant, id est non se teneant conuictos in charitate iustitia sed a concupiscente aduersus se carne vincantur. Et paulo post eos e contrario tradit non esse sub lege in quibus regnant fructus Spiritus sancti: Maior enim & prapollentior delectatio eorum iustitia est. Et in commentarios in Psalmos: Te solve a peccatis. Sed non possum inquis, Clama ad illum, infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Veniet enim gratia Dei ut deleat te iustitia, sicut delectabat iniquitas. Et libro secundo de peccatorum meritis asseveratissime clarissimeque dicit: Aut iustitiam diligimus? Et bona est nostra voluntas, & si magis diligimus magis bona, si minus minus bona est: aut si omnino non diligimus non bona est. Quis vero dubitet dicere voluntatem nullo modo iustitiam diligentem non modo esse malam sed etiam pessimam voluntatem? Sed iam vide quomodo voluntas iustitiam diligens nullo modo haberi possit nisi ex vera gratia Dei: & ergo, subiecit Augustinus, voluntas aut bona est, aut mala, & utique malam non habemus ex Deo, restat ut bonam voluntatem habeamus ex Deo: alioquin nescio cum ab eo iustitiam amur, quo alio munere ipsius gaudere debeamus. Et huc scriptum est: Paratur voluntas a Domino. Et in Psalmis: A Domino gressus hominis diriguntur & viam suam vult. Et quod Apostolus ait, Deus est enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate. Nihil profecto uberius, manifestius, expressius postulari posset, quo intelligamus amore iustitiae prorsus opus esse ut possit esse opus bonum, & voluntas creaturae rationalis bona, & ejusmodi bonam voluntatem nullo pacto esse in potestate naturae, sed per veram, proprie dictam & supernaturalem divinam charitatis gratiam esse tribuendam: ut nihil opus sit pluribus Augustini testimonijs satagere colligendis. Tam enim est in illa doctrina tradenda constans & inculcanda assiduus, ut dies mihi facilius quam Augustini testimonia deficerent.

Ne quis vero in exoticas cogitationes de ista iustitiae dilectione incidat, ut suspicetur praecisiones nescio quas supernaturales, sub quibus diligenda sit iustitia, & propter quas gratia in quocunque statu sive pura, sive lapsa, sive elevata supernaturaliter, sive sibi relictae naturae, opus sit, de quibus Augustino nunquam in mentem venit, sciat iste non aliud per dilectionem seu delectationem, seu amorem iustitiae intelligere Augustinum quam quo diligitur opus iustum & rectum & bonum, quia iustum, quia rectum, quia bonum est. Sic enim amari non potest nisi ipsa forma iustitiae, ipsa rectitudo, ipsa bonitas in se diligitur: Nec hoc ipsum juxta sanctum Augustinum fieri potest sine vera & supernaturali gratia Dei.

Declarat hoc saepe aperissime & in istidem

non semel locis qua citavimus; idque tam diversis loquendi modis in unum sensum concurrentibus, ut lectorem sollicitum de veritate, de sententia ejus dubitare non sinat. Nam aliquando delectationem ac dilectionem istam iustitiae vocat dilectionem ac delectationem eius quod agendum est, ut quando dicit in libro de Spiritu & littera, ubi dilectionem iustitiae per gratiam charitatis inferendam maxime praedicat: Cum id quod agendum & quod nitendum est caperit non latere, nisi etiam delectetur & ametur, non agitur, non suscipitur, non bene vivitur. Et quo tandem amore diligitur quod agendum est? Audi consequenter: Ut autem diligitur charitas. Dei diffunditur in cordibus nostris, non per liberum arbitrium quod sicut ex nobis, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Et in opere imperfecto contra Iulianum: Per eam (charitatem) ad diligamus quod amandum Deo doctate cognoscimus. Quod eodem sensu expressit in Epistolam ad Galatas explicando quid sit amari quod docetur qui, inquit, per charitatem, servit libere servit, & sine miseria obtemperans Deo, cum amore faciendo quod docetur, non cum timore quod cogitur. Et in Epistola ducentesima ad Afellicum: Incipit homo secundum gratiam in interiori homine tendere ut mente agat quod amat nec carni consentiat &c. Et in Psalmum centesimum vigesimum nonum: Cum coeperit se delectare, facere quod dicit sermo Dei, tum qui erat adversarius sit amicus. Aliquando vocat istam dilectionem iustitiae, delectationem aut amorem eius quod praecipit nobis, hoc est divini praeccepti, ut in libro de Spiritu & littera: Per seidem confugiet ad misericordiam Dei ut dei quod iubet, atque suspiratae gratiae suavitate per Spiritum sanctum faciat plus delectare quod praecipit nobis quam delectat quod impedit: hoc est ut plus delectet ac diligitur opus iustum quod praecipitur, quam injustum quod vetatur, atque impedit nos a iustitia praeccepti operis diligenda; quod propterea statim explicat alijs verbis dicendo, ut animis amore iustitiae operetur bonum. Et in libro secundo ad Bonifacium, quod paucis verbis immediate ante dixerat amorem iustitiae, statim aliter dicit: Benedictio dulcedinis est gratia Dei qua fit in nobis ut nos delectet, & cupimus, hoc est amemus quod praecipit nobis. Aliquando dilectionem istam iustitiae exprimit per hoc quod libeat id quod licet, hoc est, quod antimum delectet hoc ipsum quod opus iustum licitum sive iustum est: Timore poena iustitiam suam facere conantur, & ideo non faciunt Dei iustitiam quia charitas eam facit qua non libet, nisi id quod licet: id est qua libet ac diligitur opus iustum; seu ipsa operis iustitia. Vnde subdit: Non timor facit Dei iustitiam qui cogitur in opere habere quod licet, cum aliud habeat in voluntate qua malitiam si fieri posset licere quod non licet. Vbi perspicuum est id quod licet, opponi ei quod non licet, hoc est opus bonum operi malo, & ita charitate juxta sanctum Augustinum fieri ut libeat ac diligitur opus bonum, sicut cupiditate libet ac diligitur opus malum. Hinc

Gg aliquan-

lib. 2. de pecc. merit. cap. 18.

lib. 2. de pecc. merit. cap. 18.

Lib. de Spir. & litter. c. 3.

Lib. 1. oper. imperf. cont. l. 11. fol. 40.

In Epist. ad Galatas.

Epist. 200.

In Ps. 129.

Lib. de Spir. & litter. c. 9.

Lib. 2. ad Bonifacium.

Lib. de Spir. & litter. c. 32.

STINW
NIT

aliquando dilectionem istam iustitiæ, vocat cupiditatem boni, appetitionem seu questionem operis boni, voluntatem boni, & has ipsas fieri docet charitate: ut quando ad Bonifacium dicit: *Quis est boni cupiditas nisi charitas, de qua loquitur apostolus sine ambiguitate loquitur dicens Charitas ex Deo est.* Explicans quid per cupiditatem boni intelligeret, tunc bonum concupiscit incipit quando dulcere incipit. Quando autem timore poenæ non amore iustitiæ sit bonum opus, nondum bene sit bonum, nec sit in corde quod fieri videtur in opere. Vbi evidenter exponit dulcescere seu concupiscit bonum per amorem iustitiæ, sine quo non bene fit bonum, non quia non supernatranter fit: sed quia non fit in corde, cum ipsa operis boni iustitiæ non diligatur, sed tantum in opere exteriori. Hinc alibi vocat voluntatem seu dilectionem boni: *Homo Pelagiane charitas vult bonum, & charitas ex Deo est. Et rursum: Charitas sola vult bonum.* Et in alio loco questionem operis boni, dum docet Christianos non aliud ibi in operibus misericordiæ querere quam opus bonum, nesciente sinistra quid faciat dextera, id est, ut alienetur intentio cupiditatis ab opere charitatis. Apertissime docens, hoc ipsum quod non aliud queritur quam opus bonum, effici solâ charitate. Aliquando dilectionem istam iustitiæ vocat delectationem, ac dilectionem ipsius legis; ut quando in libro de gratia & libero arbitrio inuoluntate commendans charitatem Dei non esse in nobis nisi ex Deo, dicit: *Nos diligamus Deum, quia ipse prior dilexit nos. Gratia nos facit legis dilectores. Lex vero ipsa sine gratia non nisi pravaricatores facit.* Et in libro de Spiritu & littera simul atq; docuisset quod quando mandatum non fit amore iustitiæ, fiat serviliter, non liberaliter, quia de charitatis radice non surgit, statim alijs verbis idiplum explicans, Porro autem, inquit, *si adsit fides qua per dilectionem operatur, incipit CONDELECTARI LEGI DEI secundum interiorem hominem, hoc est incipit amare iustitiæ legis, qua delectatio non littera sed Spiritus donum est.* Et libro primo ad Bonifacium citans eundem illum Apollonii locum quo dicit: *Condelector legi Dei, istam condelectationem clarissimis verbis cum iustitiæ amore confundit: Cum ipsa delectatio boni (quod scilicet præcipit lex) qua etiam non consentit ad malum, non timore poenæ sed amore iustitiæ (hoc est enim condelector, non nisi gratia deputanda sit. Quod in alio loco vocat delectari facere legem, hoc est, id quod præcipit lex: per donum charitatis delectat legem esse factorem: quod in eodem loco dixerat, ut cognita cum amore faciamus; Et Concilium Carthagenense, Diligere ut faciamus: Itemque: ut quod faciendum cognovimus facere diligamus.* Aliquando dilectionem istam iustitiæ, vocat dilectionem qua non aliud, sed ipsa mandata diliguntur; ut quando in Psal. 118. postquam adinuisset esse gratiæ veræque charitatis, ut mandata Dei dilectione per Spiritum Sanctum implerentur, quia plenitudo legis est charitas; tandem indicans quid ista charitate diligi debeat ut lex impleatur, & cur eam sub

veteri Testamento non impleverint: *Propter mercedem, inquit, terrenam atque carnalem Dei mandata facere conabantur Iudei, neque faciebant, quia NON IPSA, SED ALIUD VOLUNTATIUM, sed opera potius inuitorum. Cum vero IPSA MANDATA DILIGUNTUR super aurum & lapidem pretiosum multum, omnis pro ipsis mandatis terrena vult esse merces. Aliquando dilectionem istam iustitiæ vocat voluntatem benefaciendi, desiderium benefaciendi, dilectionem recte facti, & huiusmodi, per qua significat istam iustitiæ dilectionem non esse aliud nisi dilectionem ipsius rectitudinis & bonitatis & iustitiæ, qua elicit in benefacto: ut in libro primo ad Bonifacium tradit Beatum Patrum quam vis ante gratiam Christi esset in lege sine querela, intus tamen in affectibus pravis esse potuisse pravaricatorem legis, eo quod illa opera conspicua legis impleverunt poenæ formidine non dilectione & delectatione iustitiæ. Et rationem reddit istam: *Aliud est enim voluntate benefaciendi benefacere; aliud autem ad malefaciendum sic voluntate inclinari, ut etiam faceret, si hoc posset impune committi. Nam sic pro fide in ipsa iustitiæ voluntate peccat, qui non voluntate sed timore non peccat. Vbi manifestum est, dilectionem iustitiæ exponi per hoc quod est voluntate benefaciendi benefacere, in qua videlicet non aliud quippiam diligitur, quam ipsa rectitudo & æquitas benefacti. Et in libro 3. ad eundem Bonifacium describens Christianum cuius fides per dilectionem operatur: *Ab ipso, inquit, sumens & indulgentiam peccatorum, & DILECTIONEM RECTE FACTORVM.* Et cum in libro de Spiritu & littera perspicue verèque tradat, quod quando lex iubet, si gratia Spiritus iuvantis desit, augetur prohibitione desiderium malum; quia videlicet non extinguitur, nisi Spiritus s. inspirat pro concupiscentia mala concupiscentiam bonam, hoc est charitatem diffundat in cordibus nostris. Eandem doctrinam in libro 2. contra adversarium legis & Prophetarum hoc modo expressit manifestius; *Prohibitio peccati quod est lex, auget desiderium peccati, quod non extinguitur NISI CONTRARIO DESIDERIO RECTE FACIENDI VBI FIDES PER DILECTIONEM OPERATUR.* Et in eodem prorsus loco explicans quid hoc ipsum sibi velit adiecit *QUONIAM NON EXTINGUITUR per iubentem litteram timore poenæ, sed per iuvantem spiritum DILECTIONE IUSTITIÆ.* Vt sic sine ullo planè scrupulo intelligendo caperemus idem prorsus esse dilectionem iustitiæ, desiderium benefaciendi, dilectionem recte factorum, voluntatem benefaciendi, dilectionem ipsius mandati, delectationem boni, condelectationem cum lege, dilectionem legis, voluntatem boni, cupiditatem boni, questionem operis boni, charitatem qua libet id quod licet, delectationem & amorem eius quod præcipit nobis, dilectionem eius quod agendum est. Hæc ergo ratio est cur Augustinus eodem planè**

Lib. 2. ad Bonif. c. 9.

Lib. 1. oper. ad Bonif. c. 10. fol. 40. Tract. 51. in Joannem.

Lib. de grat. & lib. arb. cap. 18.

Lib. de Spir. & littera c. 14.

Lib. 1. ad Bonif. c. 10.

Lib. 4. ad Bonif. c. 5.

Concilium Carthag. cap. 3.

Handwritten marginal note in Latin script.

Lib. 1. ad Bonif. c. 10.

Lib. 1. ad Bonif. c. 10.

planè modo quo leges affirmativas, hoc est opera iustitiæ quæ legibus affirmativis præcipiuntur implendas esse docet dilectione iustitiæ, ita etiam negativis observandas præcipit, odio iniustitiæ; ut videlicet non poena, non incommo- dum temporale, sed ipsa iniustitiæ peccandi- que iniquitas fugiatur. Illa quippe duo ex eodem fonte manant. Nam uti fuga mali fundatur in amore boni; ita nemo veraciter diligere poterit bonum, nisi fugiat malum. *Hinc apparet, ait Augustinus, re diligere quod bonum est, si invenit fueris odisse quod malum est.* Sub quacunque namque ratione diligitur bonum, sub illa declinabitur oppositum malum, & ideo declinabitur, quia diligitur id cui adversatur bonum. Tantum enim quisque peccatum odit quantum iustitiam diligit. Quæ de causa in alio loco rectissime sanctus Doctor ait quod jam citavimus; *Desiderium peccati non extinguitur nisi contrario desiderio rectè faciendi, seu ut adicit, non per iubentem litteram timore poenæ, sed per iuvantem spiritum amore iustitiæ.*

Ex quo fit ut consequenter non minus opus sit Spiritus sancti gratia, ad fugiendam iniustitiam, quam ad iustitiam diligendam. Nam castus amor iustitiæ & castum odium iniustitiæ, nullo videlicet externi boni assequendi, aut mali vitandi consideratione vitiatum iuxta fundatissimam Augustini doctrinam omnes puræ lapsæque naturæ vires excedit. Quæ de causa non minus exerceat ipsius iniustitiæ in se spectatæ, fugam quam iustitiæ dilectionem Spiritus S. dono & gratia tribuit. *Spiritus dono, inquit, fit in nobis ut non peccare delectet, ubi libertas; sicut præter hunc spiritum peccare delectat, ubi servitus.* Et in Epistolam ad Galatas; *Non implet ea quæ ad bonos mores pertinent, nisi charitas. Quia & hominem si propterea non occidit aliquis, ne & ipse occidatur, non implet præceptum iustitiæ; sed si ideo non occidat quia iniustum est, etiam si id possit facere impune non solum apud homines sed etiam apud Deum.* Ex quo loco manifestissimum est quid sit quod lexcenties dicit, opus esse faciendum dilectione iustitiæ. Nempe nihil aliud, nisi faciendum esse, quia iustum est, ex qua velut radice nascitur, ut homo non occidat, non fornicetur, non furetur & generaliter non faciat malum quia iniustum est, etiam si id possit facere impune. Hoc enim nihil aliud est nisi quod ipsa ratio iniustitiæ horrorem incutere debet; quod nunquam fiet nisi ipsa ratio iustitiæ, idque Spiritus sancto gratiam charitatēque diffundente diligatur. Quæ sanè causa est, ut subinde promiscuè dilectioni iustitiæ seu delectationi boni tribuat non solum quod facimus bonum, sed etiam quod non facimus malum; illa nempe consideratione, quod malum castè vitari nullo pacto potest nisi bonum castè diligatur, quorum neutrum pariter sine Spiritus S. gratia queat. *Non video, inquit, quomodo diceret homo sub lege, Condolectur legi Dei secundum interiorem hominem: Cum ipsa delectatio boni, quæ etiam non consentit ad malum non timore*

pœna sed amore iustitiæ, non nisi gratia deputanda sit. Et infra dicit: Vincente iustitiæ delectatione non consentiri motibus concupiscentiæ. Et alibi illum docet adhuc esse sub lege, hoc est sub affectu peccandi & servili timore constitutum, qui timore supplicij quod lex minatur, non amore iustitiæ se sentit abstinere ab opere peccati nondum liber nec alienus a voluntate peccandi. Amorem videlicet iustitiæ, non minus ad abstinendum à malo, quam ad faciendum bonum statuens esse necessarium. Et unde ille amor iustitiæ, quo fit liber & alienus ab affectu peccandi, hoc est ab amore iniustitiæ, ne sit amplius sub lege timoris? Ecce statim subiicit, quod ex vera & spirata illa charitate nascatur; *Ergo si spiritum ducimus non adhuc est sub lege, utique lege quæ timorem incutit, non tribuit charitatem, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, non per legem litteram sed per spiritum S. qui datus est nobis. Hæc est lex libertatis videlicet ab effectu peccandi, non servitutis, quia charitatis; utique non timoris.* Et paulo post: *In quantum quisque spiritum ducitur non est sub lege; quia in quantum condolectatur legi Dei, hoc est in quantum iustitiam legis præcipientis diligit, non est sub lege timore quia timor tormentum habet non delectationem.* Quæ de causa superius dixit quod desiderium peccati non extinguitur nisi contrario desiderio rectè faciendi ubi fides per dilectionem operatur, item non extinguitur timore poenæ sed dilectione iustitiæ.

Cum ergo in Augustini doctrina manifestum sit non nisi solâ charitate iustitiam præcepti, seu boni operis diligit; quando hoc ipsum quod iustum est diligitur: Nec etiam iniustitiam operis iniusti, nisi solâ charitate respici, facile jam elucescet, quid sibi velis Prophetica & Apostolica & Catholica illa doctrina tam solemniter in Ecclesia, qua tenet istam esse differentiam Testamenti veteris ac novi, quod per Testamentum vetus lex Dei in tabulis lapideis scribatur, per novum in tabulis cordis carnalibus, hoc est in cordibus fidelium, prout hoc Deus per Hieremiam promittebat. Genuinus enim, proprius verissimusque sensus est, quod olim lex vetus extra hominem in illis duabus tabulis quas excidit Moyses, digito Dei scripta fuit, ut extrinsecus oculos ferret vel auribus lecta insonaret, nec quicquam amplius operaretur, in corde nisi forte ut ejus poena timeretur. Nunc verò per Testamentum novum lex Dei quæ iustitiam præcipit, iniustaque vetat per istum divini charitatis amorem quem solus inspirat Deus, scribatur & imprimatur in corde, hoc est in ipsa intima voluntate & affectu hominis, quatenus ipsam æquitatem & iustitiam legum Dei incipit sincerissime diligere & observare vellecui nulla adjuncta poena terreret; Quod quando fit hæc est mutatio dextere excelsi & solius divini charitatis fructus est, quidquid tandem Philosophi gentiles de re sibi non perspecta multoque abstrusiore quam arbitrentur garriant, Hunc genuinum esse Catholicæ doctrinæ sensum ex fidelissimo ejus interprete

Ps. 96.

Ep. 144.

Ep. 2. cont. dicit legem præcipit.

Lib. 1. ad Rom. 1. 15. In rom. 1. ad Galatas.

Lib. 1. ad Rom. 1. 10.

Cap. 13.

Lib. de nat. gratia. 27

Ibidem.

Cap. 13.

Cap. 13.

Cap. 13.

Cap. 13.

Cap. 13.

Lib. de Spir. & lit. c. 17

S. Augustino manifestum est, qui rem istam tanquam ex prædictis principijs per se con-
stantiam constantissime tradit. Nam in lib. de Spir. & lit. ubi de isto discrimine utriusque testamenti ex professo disputatur, id ipsum non semel apertissime docet. Nam cum statim cap. 17. ubi ista potissimum incipit disceptatio, ista notans differentiam dixisset: *Ecce quemadmodum ostendit Apostolus quia illud extra hominem scribitur, in tabulis lapideis, ut eum forinsecus terrificet: Hoc in ipso homine ut eum intrinsecus iustificet, quod generalius obscuriusque dictum videbatur; statim in consequentibus istam inscriptionem legis in cordibus explicat: ut quando subnectit cap. 19. Illa enim lex & doctrina exterior, sine adiuvente Spiritu, procul dubio est litte-
ra occidens: Cum vero adest vivificans Spiritus, hoc ipsum intus conscriptum facit diligi, quod foris scriptum lex faciebat timeri. Quid est. Hoc ipsum quod foris scriptum erat, nisi illam ipsam legem, quæ iusta foris præcipiebat & iniusta prohibebat, sive ipsam legis iustitiam, quam foris auribus duntaxat insonantem audiebant? Nam sic se ipsum explicat Aug. paulo inferius: Nunc ipse bonum cordis promittitur, mentis bonum, spiritus bonum, hoc est intelligibile bonum, cum dicitur. Dabo leges meas in mente eorum & in cordibus eorum scribam eas. Unde significatur eos non forinsecus reverentem legem formidaturos, sed intrinsecus, HABITANTEM IPSAM LEGIS IUSTITIAM dilecturos. Et adhuc aliquanto inferius: Cum hac appareat distantia veteris & novi Testamenti, quod lex ibi in tabulis hic in cordibus scribitur: Et quo pacto scribitur? Vt quod ibi forinsecus terret, hic delectet intrinsecus; Dum videlicet homo ipsa iustitia legis, per dilectionem in corde scriptæ delectatur Deo ut addit, diffundente charitatem in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis. Et adhuc longè apertius post pauca interposita: ut hoc sit pertinere ad Testamentum novum legem Dei habere non in tabulis sed in cordibus scriptam, hoc est, INTIMO AFFECTU IUSTITIAM LEGIS AMPECTI, ubi fides per dilectionem operatur. Quod statim alijs verbis æquipollentibus exprimit: Quæ gratia in interiore homine renovato iustitia scribitur, quam culpa deleverat, dum videlicet quod toties dixit, incipit iustitiam ipsam legis corde diligere & operando exprimere. Quid autem sit illa dilectio, qua iustitia legis diligitur sæpissime dicit: charitas videlicet quæ diffunditur per Spiritum S. qui datus est nobis. Nam in iisdem locis identidem repetit: Quid sunt leges Dei ab ipso Deo scriptæ in cordibus nisi ipsa præsentia Spiritus S. qui est digitus Dei, quo præsentia diffunditur charitas &c. Itemque in eodem loco ubi inscriptionem legis per hoc expresserat, quod est in intimo cordis affectu iustitiam legis amplecti; istum cordis affectum vicissim exprimit per charitatem: Iustitiam legis cordis charitate custodiunt. Et paulo post repetens illam toties inculcatam utriusque testamenti differentiam, quod per novum lex in corde scriberetur; Hoc, inquit: donum Spiritus S. est quo diffunditur charitas in cordibus nostris, charitas non qualibet sed*

Cap. 19.

Cap. 21.

Cap. 25.

Cap. 26.

Cap. 27.

Ibid. l. 21.

Cap. 26.

Cap. 28.

Charitas Dei de corde puro & conscientia bona & fide non ficta, ex qua iustus in hac peregrinatione vivens, ad speciem quoque perducitur.

Tam quantum arbitror ex tot sibi undique consonantibus Augustini testimonijs, apparet esse clarissimam certissimamque doctrinam ejus neminem omnino posse injustitiam castè fugere, ita videlicet ut sit alienus ac liber ab affectu peccandi, nisi iustitiam diligat; neminem itidem iustitiam boni operis posse diligere, hoc est, ut ipse loquitur, malum fugere quia injustum est, bonumque facere quia iustum, nisi hoc ei per Spiritum S. gratiam, non quamlibet sed veram illam charitatem quæ per Spiritum S. diffunditur in cordibus nostris, divinitus inspiratur. Quæ doctrina sicut ab Augustino constantissime dilucidissimèque tradita est; ita à Concilio Carthagenensi, cui Augustinus interfuit, & ab Apostolica Sede sancto peculiari canone definita est: Item quisquis dixerit eandem gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, propter hoc tantum nos pervenire ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, Non autem per illam nobis præstari ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit &c. cum sit utriusque donum Dei & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus, ut edificante charitate scientia non possit inflare. Quid est obsecro id quod faciendum cognoverimus facere, diligere? Quid est quod faciendum est diligere ut faciamus, nisi id quod toties Augustinus in omnibus contra Pelagianos lucubrationibus repetivit, disertissimèque verbis dixit, ut audivimus, Amare iustitiam, suavitate iustitia delectari; condelectari legi Dei; facere quod lex iubet, amando iustitiam, facere mandatum & operari bonum amore iustitia, cum amore facere quod iubetur; ea quæ pertinent ad iustitiam delectare animum; cum amore iustitia facere bonum; dulcescere bonum, concupiscere bonum; cum amore facere quod docetur; id quod agendum est amare; plus delectare quod præcipit quam delectat quod impedit, libere quod licet; delectari, cupere, amare quod præcipit nobis; delectari non peccare; amore iustitia abstinere ab opere peccati; voluntate benefaciendi, id est amore boni operis benefacere; denique ut ait ipse omni ambiguitatis nube submota agere sicut agendum est, id est cum dilectione & delectatione iustitia. Vt nemo tantillum in Augustini doctrina exercitatus dubitare sinatur quin canon iste quem simul Augustinus condidit, doctrinam istam sub anathemate tenendam sanxerit, hoc est impossibile esse ut animus diligat ac delectetur non peccare, ut alienus & liber sit ab effectu peccandi, nisi iustitiam seu id ipsum bonum quod faciendum est diligat: Et hanc ipsam dilectionem operis boni fieri nullo pacto posse humanis viribus, sed tantummodo per veram gratiam Dei, qua charitas diffunditur in cordibus nostris.

Quæ si ita sint, sicut esse ipsa doctrina consonantia & evidentia certissime demonstrat, omnis possibilitas statûs puræ naturæ fundi-
tus

Handwritten marginal note in Latin script, possibly 'L. A. P. 17'.

Vertical marginal notes on the right edge of the page, including 'Celsi Ep. ad Ep. Gall. Cap. 17. C. 17. C. 17. C. 17.' and other references.

cus evertitur: Nec enim eo usque absurditatis progressurum quemquam puto ut hominem à Deo condi posse arbitretur in eo statu, quo nec iustitiam boni operis diligere, nec mali iniustitiam averfari possit, in quo nihil boni facere possit nisi timore pœnæ non amore iustitiæ, in quo neque concupiscere, neque diligere possit bonum, in quo nunquam libeat id quod licet, in quo denique ne prolixior sim, nunquam delectet non peccare, in quo nihil possit voluntate benefaciendi benefacere, ni-

hil agere sicut agendum est. Id est cum dilectione ac delectatione iustitiæ. Quid enim esse potest huiusmodi nisi reprobæ, perversæ, distortæ, pessimæ, damnatæque naturæ status? Si enim pessima voluntas, Augustino est, quæ nullo modo iustitiæ diligit, quantæ perversitatis illa est, quæ nunquam non peccare delectat aut delectare potest? Si enim quicquam eorum quæ recentissimus potest, profectò jam non est puræ naturæ, sed per Spiritus S. gratiam verumq; amorem supernaturalem adiutæ status.

CAPVT SEXTVM.

Amor iustitiæ ab Augustino prædicatus non est amor virtutis cuiuscunque moralis propter se ut quidam recentior absurdè arbitratur.

RECENTIOR ES quidam Scriptores cum animadvertent Augustinum in suis operibus passim iustitiæ & legis dilectionem inculcare ut sit opus bonum, ad eamque gratiam Christi docere esse necessariam, ut Augustinum ad philosophiam Aristotelis traherent nihil aliud eum per illam charitatem iustitiæ intellexisse volunt nisi amorem legis seu virtutis secundum se, hoc est voluntatem faciendi opus moraliter bonum ex omnibus circumstantiis, etiamsi nihil de illo opere in Deum referendo cogitur. Vnde huiusmodi operis moraliter boni voluntatem etiam conversionem ad Deum, vocari tradunt, quia est secundum voluntatem ejus. In hanc opinionem ex eo lapsi sunt, quod cum ex una parte Augustini doctrina perspicue clamaret nullum omnino opus bonum ex omnibus circumstantiis posse tribui libero arbitrio sine gratia Dei, sine dilectione iustitiæ, sine charitate; & alia, philosophia humana reclamaret, opera quædam moraliter tantum bona, tam à fidelibus quam ab infidelibus Deum verum ignorantibus posse fieri, vixum Augustini aqua diluendum censuerunt, ut per charitatem dilectionemque iustitiæ amorem virtutis moralis intelligerent; per gratiam verò nihil aliud nisi cogitationem aliquam bonam ordinis naturalis, quibus sanè paucis verbis non potuisset Pelagius ipse magis dexterè atque perniciosè totam Augustini doctrinam adulterare, & evertere, quam recentior quidam Scriptor fecit, qui talem interpretationem primus effinxit & de commento huiusmodi magnoperè sibi blanditus est. Sed de gratia quam commendat Augustinus erit infra suo loco proprius disserendi locus, ubi ostensuri sumus nihil sensibus Pelagianis excogitari posse congruentius, quam quod ab illo auctore sub Augustini nomine obruditur. Charitatem verò quam ad opus bonum postulat ad virtutis moralis dilectionem velle revocare, tam repugnat Augustino, quam quod maxime. Quid enim alienius ab ejus doctrina & phœsi, quid Apostolicæ & Evangelicæ doctrinæ repugnantius, quid à Christianorum sensu remotius aliquis comminisci potest, quam omnia pœnæ aut certè præcipua Scripturarum

facrarum loca ex quibus Augustinus adversus Pelagianos juxta Ecclesiæ Christianæ unanimem sensum, charitatem illam donorum omnium divinissimam, sancti Spiritus inspiratione cordibus nostris infundi tradidit, ad amorem virtutum moralium quibus & infideles claruisse censet inaudita novitate detorquere? Nam ut nulla novorum testimoniorum citatione, quæ de charitate loquuntur, lectori fucum facere videamur, vel suspicionem ingeramus, quod in eis forè de alia disserat charitate quam de illa iustitiæ dilectione quæ toties jam statim audivimus ad opus bonum esse necessariam; in ipsdem ipsis plerisque locis quæ produximus, tantà manifestatione naturam ejus declarat, tum ex Scripturis, tum ex proprio sensu è Sacris litteris hausto, ut nullus omnino detor tergerendi locus, quin eum de illa propriè dicta charitate loqui, qua diligitur Deus & proximus, fateri debeamus. In eodem quippe loco ubi dixerat Augustinus, gratia nos facit legis dilectores, quo in primis auctor ille putat significari tantum dilectionem, seu charitatè legis secundum se, hoc est voluntatem operis moraliter boni, sic illam dilectionem legis Aug. explicat ut dicat esse charitatem Dei & proximi, & per Spiritum vivificantem dari ita videlicet ut si non sit ex Deo, vicerint Pelagianos: Si autem ex Deo vicerimus Pelagianos: De qua dicit Ioan. Apost. Charissimi diligamus invicem quia dilectio ex Deo est. De qua dicit Apost. Paulus: Gratias agere debemus Deo semper pro vobis fratres quoniam supercrevit fides vestra, & abundat charitas uniuscuiusque vestrum in invicem. De qua dicit ad Timoth. Non enim dedit nobis Deus Spiritum timoris sed virtutis & charitatis & continentia. De qua dicit ad Rom. Quis nos separabit à charitate Christi? De cujus laudibus tanta orationis magnificentia loquitur in Epist. I. ad Corinth. Si linguis hominum loquor & Angelorum, charitatem autem non habeam &c. Et, Charitas patiens est benigna &c. Et, Manet fides, spes, charitas, tria hæc, maior autem horum est charitas. De qua dicit ad Colossenses: Super omnia autem hæc charitatem habete quæ est vinculum perfectionis. De qua dicit ad Timoth. Finis præcepti est charitas: & adiungens qualis charitas, addit Aug. De corde, inquit, puro & conscientia bona & fide non ficta. De qua deniq; dicit Christus, Diliges Dominum

Respon. in
1.2. disput.
192. c. 2.

Timoth. 1.2.
Epist. 190.
192. c. 2.

lib. de grat.
& lib. arb.
cap. 18.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

lib. de grat.
& lib. arb.
cap. 17.

Ibidem.

Ibidem.